

AZ OMIKE-MENSA-ACADEMICA HADI MŰKÖDÉSE 1914-1916. ÉVEKBEN

IRTA: DR. WEILLER ERNŐ
AZ OMIKE ÉS MENSA ACADEMICA FŐTTKÁRA

A most dúló világháboru, mely millió és millió embert a harcterekre szólított, nagy nyomort és inséget hagyott a frontok mögött vissza. Az állam egyedül nem volt képes sem anyagi erőivel, sem a rendelkezésére maradt hivatalnoki karával az országban a megváltozott viszonyok által előállott nyomort és inséget teljes mértékben csillapítani. Már a háboru első napjaiban megmozdult az egész magyar társadalom, hogy mindenféle segítő akciójával odaléphessen mindenüvé, ahol a segítőik áldott munkájára szükség mutatkozik.

És a hirtelen beállott új viszonyok folytán úgyszólván az összes *kulturális* intézmények egymás után *humanitárius* intézményekké alakultak át. Hiszen az első szükségletek kielégítése vált most a legsürgősebb feladattá. Az *Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület* is teljesen ennek szolgálatába szegődött. Annál is inkább, minthogy személyzetének bevonulása folytán, fennmaradt erőit a legszükségesebb munkára kellett tömörítenie. Az Omike kulturális programját pedig a háboru alatt is fényesen megvalósította a „*Múlt és Jövő*“.

Menza-akadémiánk elnöksége pár nappal a háboru kitörése után báró Dirsztay Béla elnöklete alatt már összeült, tanácskozott, hogy miképen vegyük ki mi is részünket a háboru által mindenkire rótt kötelességekből. Tanácskoznunk csak azért kellett, mert elég anyagi erővel nem rendelkezünk, hogy nagyobb szabású segítőakciót fejthessünk ki és a társadalom élénk áldozatkészségében pedig nem bizakodhattunk nagyon, mert jól tudtuk, hogy az minden irányban igénybe lesz véve. Dr. Domony Móricné alelnökasszonyunk tett lelkes indítványt, hogy a mensa helyiségeiben 100 személy részére főzzünk naponta ebédet és a hadbavonultak visszamaradt családtagjai ezen ebédekkel délben díjmentesen elvihessék. Az elnökség az indítványt magáévá tette és a mensát 1914. szeptember 1-én az új ideiglenes helyiségeinkben VIII., Rákóczy-út 17. sz. alatt megnyitotta. Alig múlt el egy-két hónap és elismerés nagyérdemű elnökünk báró Dirsztay Béla, társelnökeink dr. Neumann Árminné és főt. dr. Hevesi Simon és alelnökasszonyunk dr. Domony Móricné agilitásának és fáradságot nem ismerő buzgalmának, immár a „hadi-jóléti intézmények“ egész sorozatával rendelkezünk, melyekben

---

naponta 800—1000 személy, a társadalom legkülönbözőbb rétegeiből *felekezeti különbség-re való tekintet nélkül* találja meg a legszükségesebbet, a napi ellátást.

Évente több mint 250.000 adag ebédet osztunk szét, naponta leves, hús és főzelék; ötször hetenként még tészta is és minden adaghoz egy nagy darab kenyér.

Ezen „hadi-jóléti intézményeink“ fenntartása azonban mensánkra óriási terheket ró. Sajnos, még nem rendelkezünk oly nagy alapítványi összegekkel és annyi tagdíj-járulék-kal, hogy menzánk évi közel 150.000 koronát kitevő háborus szükségleteit még megközelítőleg is fedezhessük. Lelkes hittestvéreink és a társadalom áldozatkészségét kell állandóan igénybevennünk; és a társadalom áldozatkészsége gyönyörűen nyilvánul meg intézményeinkkel szemben! Ezt az őszinte és lelkes érdeklődést elsősorban intézményeink vezetőivel szemben megnyilvánuló nagyfokú előzékenységnek, elismerésnek és bizalomnak tulajdoníthatjuk; de mindenesetre hadiintézményeink eredményes és effektív működésének is, mely mensánknak úgy a hivatalos faktorok, valamint a társadalom minden rétegében a legnagyobb tekintélyt megszerezte.

Mikor a háboru alatt *Augusta* főhercegaszszony több ízben meglátogatta a menzát, mindannyiszor a legnagyobb elismerését fejezte ki hadi jóléti intézményeink és vezetőségének működése fölött. És ezt az elismerést váltja ki menzánk minden látogatójából.

Hadi-jóléti intézményeinket“ és azok működését az 1914—1915. és 1915—1916. hadi-évekre vonatkozólag külön-külön ismertetjük.

I. 1914—1915.

1. *Hadikonyha.* A hadikonyhából naponta 250 olyan személy viszi el 11—12 óra között az ebédjét, akiknél a családfő bevonult és az államsegély a számos tagból álló család eltartására nem elegendő. Az egyes családok 1—4 adag segélyben részesülnek. A hadikonyha vezetői dr. Domony Móriczné alelnökasszony

és báró Kornfeld Pálné választmányi hölgy. A hölgyek naponta 11— $\frac{1}{2}$ óra között maguk szolgálják ki az ebédsegélyre szorulókat.

2. *Mensa-Académica.* A hadi-jóléti intézmények között a legnagyobb; 350 egyetemi és főiskolai hallgató látogatja, kik közül 100 naponta 30 fillért fizet, a többi teljesen díjmentesen étkezik.

A mensát dr. Neumann Arminné társelnökasszonyunk vezeti, ki az egész adminisztrációt felülvizsgálja és a konyha is felügyelete alatt áll. Munkájában segítőtársa dr. Schwarc Dávidné választmányi hölgy.

A mensában az étkezés 12— $\frac{1}{3}$ óra között történik; az ifjúság a legjobb ellátásban részesül; ebéd után az összes napi és helyi lapok rendelkezésére állanak. Elnökségünk az ifjúság részére leckeóra és irodaközvetítéssel is foglalkozik és 46 esetben juttatott az ifjúnak leckeórákat, különös esetekben a teljesen szegény ifjak pénzbeli és ruhasegélyben is részesülnek.

3. *Sebesült katonák étkezője.* Három kiváló úrinő lelkes eszméje volt a kijáró sebesült katonák ellátása. Báró Dirsztay Béláné, özvegy Kohner Ágostné és Sváb Imréné vezették ezt az étkezőt. Ezen intézmény nemcsak egy ebédosztogatóhely, hanem 150 sebesült katona második otthona volt. A katonáknak kijárt naponta 2 cigaretta vagy szivar, sütemény és azonkívül ruha és fehérneműekben mindaz, amit kívántak. A katonáétkezőnek gyakran voltak átutazó porosz, szász, bajor katona és lengyel legionista vendégei. Az elmúlt év folyamán 500 darab hósapkát és 500 pár kéz és lábbelit osztottak szét a katonák között.

4. *Családi étkező.* Fellner Henrikné nemes áldozatkészsége folytán alakult 120 olyan a lateiner és a művészpályán működők részére, kik a háboru folytán keresetüket veszítették. Külön teremben, gyönyörűen terített asztal mellett déli 12—2 óra között jönnek össze ezek a jobb családok és itt a legtapintatosabb bánásmódban részesülnek. Az étkezőt Fellner Henrikné vezeti, akinek a munkában gárdonyi dr. Neumann Károlyné és gárdonyi Neu-

---

mann Lili segédkeznek. Ezen étkezőben nemcsak a látogatók ételmezéséről gondoskodnak, hanem keresetforráshoz is juttatják őket; a nők állandóan kézimunkát kapnak, a férfiakat pedig állásba juttatják. Szükséges esetekben nagyobb pénzbeli segélyben is részesülnek, télen pedig a családok szénszükségletéről is gondoskodnak.

5. *Menekültek étkezője.* 150 galíciai hontalan és menekült család kapott itt naponta ellátást. Dr. Frenkl Gyuláné választmányi hölgy vezette ezen étkezőt. A menekültekről itt a legnagyobb odaadással gondoskodtak, útbaigazításokkal látták el őket, a fiatalabbak részére munkát szereztek és a hazájukba való visszatérést elősegítették.

6. *Polgári étkező.* Az 1914—1915. hadi év végén Spitztr Edéné és szili Stein Manóné úrnők kezdeményezésére egy hölgybizottság közreműködésével 50 olyan polgári család ellátására alakult, kik sehonnan semmiféle támogatásban nem részesülnek. Ezen évadban csak egy hónapig működött.

7. *Segélyezések.* Mensánk nemcsak étkezési segélyben részesítette a látogatókat, hanem szükség szerint 56 látogatót ajánlat folytán nagyobb pénzbeli segélyben, 128 látogatót pedig házi munkálat által keresetforráshoz juttatott, 60 esetben 10—30 kor. pénzbeli és számos esetben természetbeni segélyben részesültek a rászorulóknak. Orvos szigorlati díjsegélyre 1000 koronát fordított. A tél folyamán 25 fiút és 25 leányt öltöztettek fel és a nagyobb családok állandó ruhasegélyben részesültek.

8. *Gyors- és gépirási tanfolyamok.* A hadban elesettek özvegyei és árvái részére tartjuk fenn ezen tanfolyamokat, hogy így is könnyebben önálló keresetforráshoz juttathassuk őket. A tanfolyam díjmentes és 6 hónapig tart, tárgyai: magyar és német gyors- és gépirás, szépírás és kereskedelmi ismeretek. A tanfolyamokon mindenki résztvehet, aki főt. dr. Hevesi Simon társelnöknél vagy dr. Weiller Ernő főtítkárnál jelentkezik. A tanfolyamok végeztével a növendékek közérvé-

nyű öklevelet kapnak, melyet elnökségünk aláírásával és pecsétjével is ellát. A vizsga letétele után a hallgatókat lehetőleg álláshoz is juttatjuk.

9. *Hadi-gyűrű segítő akció.* A magy. kir. honvédelmi miniszterium hadsegélyző hivatalának jóváhagyásával szent mondattal ellátott fémjelzett ezüstgyűrűk lettek kibocsájtva, melyeknek elárúsításából befolyó tiszta jövedelem felerészben a Hadsegélyző hivatal útján az elesett katonák özvegyei és árváinak segélyezésére lett fordítva, fele részben pedig mensánk hadi-jóléti intézményeit illette. A feliratok értelme „Isten az én erősségem“ 1914. „A jótét megment“. Ezen akció a hadsegélyző hivatalnak 13.000 kor. és mensánk javára is 13.000 koronát jövedelmezett.

II. 1915—1916.

Az 1914—1915. hadi évek jóléti intézményei közül a „Menekültek étkezője“ működését beszüntettük, mert a galíciai menekültek nagyrésze hazájukba visszatérhetett. A „Sebesült katonák étkezője“ működését szintén beszüntettük, mert katonáink a hadikórházakban nyernek ellátást. A „Hadi-gyűrű segítő akciót“ még az 1914—1915. hadi években befejeztük. — A többi jóléti intézményünket mind fenntartottuk, fejlesztettük és több új, a megváltozott viszonyoknak megfelelő intézményt léptettünk életbe, melyeket az alábbiakban szintén ismertetünk.

A) Régi intézmények.

1. *Hadikonyha.* Működése ugyanaz, mint az 1914—1915. hadi években.

2. *Mensa-Académica.* Működése ugyanaz, mint az 1914—1915. hadi években.

3. *Családi étkező.* Működése ugyanaz, mint az 1914—1915. hadi években.

4. *Polgári étkező.* Működését sokkal nagyobb keretekben fejti ki, mint az 1914—15. hadi években.

5. *Segélyezések.* Mensánk a legkülönbözőbb segítő akcióval a társadalom minden rétegében ott van, ahol a háború folytán előállott nyomor és szükség ezt megkívánja és a szük-

---

séget szenvedőket a leghathatósabban támogatja.

6. *Gyors- és gépirási tanfolyamok.* Működését sokkal nagyobb keretekben fejti ki, mint az 1914—1915. hadi években. A növendékek száma megkétszereződött és a tanfolyamok minden megszakítás nélkül egész éven át működnek. Nemcsak a háboruban elesettek özvegyei és árvái, hanem a rokkant katonák is díjmentes tanításban részesülnek.

B) Uj intézmények.

7. *Élelmiszer-kiosztó.* Báró Dirsztay Béla elnökünk lelkes indítványára 1915. év október havában alakult és havonta 300—350 oly családnak juttat élelmiszereket, kik a mensa egyéb háborus intézményeitől támogatásban nem részesülnek. — Ezen új intézményünk elnökséget Kohner Agostonné és báró Dirsztay Béláné vállalták, az ügyvezetést pedig Schwarcz Gyuláné és dr. Frenkl Gyuláné látják el. Minden kiosztás alkalmával 10 kgr. burgonya, 1 kg. bab, 1 kg. árpakása, 1 kg. cukor, 1 kg. 0-ás lisz, $\frac{1}{2}$ kg. kávé, $\frac{1}{2}$ kg. tea és 1 zsák szén jut a szükölködőknek, kik viszonyaikhoz képest még pénzsegélyben is részesülnek.

8. *Lábbadozó katonák kaszinója.* Elnökünk, báró Dirsztay Béla és neje nemes áldozatkészsége folytán alakult és vasárnap délutánonként mensánk helyiségeiben a Vörös Kereszt közp. igazgatósága által felváltva küldött 100—150 lábbadozó katona „otthonál” szolgál, ahol a katonák kitűnő uzsonnában részesülnek és mindenféle szórakoztatásukról is gondoskodnak. — 2—3 hetenként nagyobb hangversenyt is rendez a vezetőség, amelyen művészeink legkiválóbbjai vesznek részt és ily alkalommal 150—200 katonát látnak vendégül. — Ezen intézményünk állandóan működik.

9. *Felruháztatás.* A tél beköszöntésekor hadi konyhánk látogatói a téli ruhaneműek drágasága folytán sok nélkülözésnek voltak kitéve. Elnökasszonyunk, báró Gutman Vilmosné és Sváb Imréné vezetése mellett „téli-

ruha kiosztót” nyitottunk és 1915. december elején a hadi konyha minden látogatóját téli ruhával láttuk el. — Az Augusztá-alap nagy felruházási ünnepélye alkalmából pedig hadi intézményeink látogatóinak 150 gyermeke kapott téli felszerelést.

10. *Omike-mensa burgonya sütődéje.* Elnökünk, báró Dirsztay Béla és neje áldozatkészsége folytán a tél beálltával mensánk helyiségei előtt a Rákóczi-ut és Szentkirályi-utca sarkán „burgonya sütődét” állíthattunk fel, ahol minden arra járó katona 2 darab nagy sült burgonyát kap díjmentesen. — Ezen intézményünk a katonák körében nagy népszerűségnek örvend.

11. *Tankönyv-segély.* Mensánkat látogató egyetemi hallgatók szükös anyagi viszonyai készítették elnökségünket arra, hogy a tanulmányok megkönnyítésére az ifjúságot a szükséges tankönyvekkel lássuk el. Az egyetem különböző fakultásainak könyveit több példányban beszereztük és azokat díjmentesen az ifjúság rendelkezésére bocsájtjuk.

12. *Szeretet adomány.* Spitzer Edéné nemes kezdeményezésére 1915. év december havában hölgyeink 3000 koronát adtak össze, hogy ezen összegből az orosz, olasz és a szerb fronton harcoló magyar katonák és a szerb fronton harcoló német katonák részére „szereket adományok” küldessenek.

Ezekben foglalhatjuk össze a Omike-Mensa-Akadémika háborus működésének főpontjait. Látjuk, hogy az Egyesület arra törekedett, hogy humanitárius tevékenységét minél szélesebb körre terjessze ki. És hogy oly nagy mértékben sikerült is, azt első sorban báró Dirsztay Béla, a mensa nagyérdemű elnökének köszönhetjük. Az ő neve arany betűkkel van feljegyezve a mensa háborus évkönyvében. És ha bekövetkezik majd az áhított béke ideje és az Omike újra felveszi sokoldalú kulturprogramját, hogy kulturális céljait a magyar zsidóság szolgálatában erejének teljével teljesítse, az Egyesület meglelégedéssel tekinthet majd vissza a háboru nagy napjaiban végzett kötelességteljesítéseire.